

Oppikirjanomainen perusteos

Tuominen, Markku & Wihersaari, Jari (2006). **Ammattikasvatusfilosofia**. OKKA-säätiö.

Tuominen ja Wihersaari ovat tarttuneet teoksensa kirjoittamisessa mittavaan haasteeseen – tarkoituksena on ollut kirjoittaa ammattikasvatusfilosofian perusteos suomalaiselle yleisölle. Kirjoittajat perustavat teoksensa filosofian klassiseen jäsentelyyn ja perustelevat esitystapaa sillä, että yleisessä kasvatusfilosofiassa jotkin osa-alueet, esimerkiksi tieto-oppi ja estetiikka ovat jääneet vähäiselle huomiolle. Havainto pitääkin paikkansa, mutta silti voi kysyä,

mihin kyseisenkaltaista, nyt julkaistua ammattikasvatuksen kirjaa oikein tarvitaan? Kirjan jäsentely filosofian klassiseen jaotteluun on kyllä sinänsä käytökelpoinen, mutta samalla niin haasteellinen, että teos ei täytä kirjoittajien sille asettamia tehtäviä. Kirjoittajat mainitsevat, että teoksen kohderyhmänä ovat erityisesti opettajat, tutkijat, eriantuntijatehtävissä toimivat ammattilaiset sekä opiskelijat yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Tuomisen ja Wihersaaren teos on luonteeltaan enemmän oppikirjamainen yleisteos kuin toimiva filosofinen perusteos. Tähän viittaa jo käytetty lähde-materiaali – se jää liiankin suppeaksi ja kansainvälinen lähde-materiaali puuttuu miltei kokonaan – yltääkseen edes hyvän oppikirjan tasolle. Oppikirjanomaisuutta korostaa lisäksi yleiselle tasolle jäävä ammattikasvatusfilosofian esittely. Ammattikasvatuksen filosofian perusteoksen kriteeriksi ei kelpaa se, että teos noudattaa filosofian klassista jäsentelyä eri osa-alueisiin. Tämä seikka tekee teok-

sesta raskaslukuisen henkilölle, joka ei ole perehtynyt filosofiaan syvällisemmin ja puolestaan yllätyksettömän henkilölle, joka tuntee filosofian perusjäsentelyn jo entuudestaan. Kenelle teos sitten on kirjoitettu? Jos liikutaan ammattikasvatuksen kentällä, se sisältää lukijoita molemmista edellä kuvatuista kohderyhmistä. Toivottavasti oppikirjaa voitaisiin kuvata myös muilla adjektiiveilla kuin näillä, sillä vain siten myös alan opiskelijat ottavat sen käyttöönsä.

Teos koostuu ammatteja, kasvatusta ja filosofiaa käsittelevästä yleisestä aloitusluvusta, jonka jälkeen teoksessa tarkastellaan erikseen kirjoittajien työnjaon pohjalta tieteenfilosofiaa, ontologiaa, tieto-oppia, estetiikkaa ja etiikkaa. Työnjakoa kirjoittajien kesken ei sen enempiä perustella asiantuntijuudella kuin perehtyneisyysdelläkään kuhunkin aiheeseen. lukijaa kuitenkin tällainen tieto olisi ehkä voinut vakuuttaa. Kirjoittajat viittaavat asiantuntijuutensa pontimena käytyihin asiantuntijakeskusteluihin. Olisiko eri lukujen kirjoittamisessa voinut hyödyntää filosofian ja kasvatusfilosofian asiantuntijamusta konkreettisemmin, eri asiantuntijoiden kirjoituksin? Tällöin teoksessa olisi ollut katavuutta aivan eri tavalla.

Kirjan eräänä tehtävänä kirjoittajat pitävät ammatin käsitteen määrittelyä. Filosofisesta perinteestä poiketen he kuitenkin sitoutuvat esityksessään määrittelemäänsä yksilöä ja hänen omaa ymmärrystään ammatistaan painottavaan näkemykseen, dynaamiseen ammatin käsitykseen. Edelleen ontologisia sitoumuksia tarkastelevassa luvussa löytyy lisää normatiivisia

sitoumuksia – talouden näkökulma nousee keskeiseksi ammatin yhteiskunnallista viitekehystä tarkasteltaessa. Filosofisen perusteoksen luonteeseen kuuluisi vähemmän normatiivisia sitoumuksia sisältävä esittämistä.

Joka asialla oma filosofiansa?

Mitä ammattikasvatuksen filosofian sitten tulisi sisältää ja millaisia filosofisia ajattelumalleja ammattikasvatuksen kentällä tarvitaan? Kirjoittajat väittävät, että teos tarjoaa tarpeelliset filosofiset välineet (s. 296) lukijalleen. Voisiko näitä välineitä (ja vähemmän normatiivisia sellaisia) hankkia kenties muualta? Muutenhan päädytään siihen, että joka asiasta täytyy olla oma filosofiansa. Kasvatuksen kentällä tarvittaisiin siten ainakin varhaiskasvatuksen, erityiskasvatuksen, aikuiskasvatuksen jne. filosofista perusteosta. Eikö filosofian tehtävänä ole jo itsessään asioiden ja ilmiöiden filosofisten perusteiden tarkastely ja teoreettinen yhdistely. Tätä seikkaa ei siten tarvitse erikseen osoittaa teknisellä jäsentelyllä. Nyt tekstissä on valitettavasti kuilu teknisesti käytetyn filosofisen käsitteistön ja filosofian tarjoamien todellisten asioita ja ilmiöitä jäsentävien mahdollisuuksien välillä.

Jäsentelyn teknisyydestä joutuu se, että lukijan on vaikeaa päästä tekstiin sisälle. Filosofisen jäsentelyn mukaisesti tekstissä avataan aina uusi näkökulma, joka kuitenkin sivuutetaan pikaisen tarkastelun jälkeen ja siirrytään seuraavaan aiheeseen. Teksti ei anna aineksia asioiden syvällisempään kehittelyyn, kuten filosofiselta

tekstiltä odottaisi. Ammattikasvatuksen kentällä toimiva luki- ja kuitenkin kaipaisi juuri asioiden syvällisempää käsittelyä.

Kirja ei myöskään pureudu ammattikasvatuksen kentän ja tutkimuksen todellisiin haasteisiin, joissa kaivattaisiin myös filosofisesti perusteltuja jäsentelyjä. Edellä mainittu normatiivisuus estää osaltaan tämän näkökulman toteutumista. Kentällä kysytään esimerkiksi, mihin ammatillisena voi sitoutua rapautuvan kollektiivisuuden ja irtautuvan yksilöllisen ammatillisuuden aikana. Sitoutuminen talouteen ja dynaamisuuteen jäävät irralleen näistä ammattikasvatuksen kentän haasteista.

Lukija jää lopuksi pohtimaan kirjan ulkoasua ja kansikuvaan liittyviä merkityksiä. Siinä on kuvattu miehiseen asuun sonnustautunut valkokaulustyöläinen vasara kädessään. Kuvaako kansi kirjoittajien suhdetta filosofiaan? Suhde näyttää jäävän etäiseksi kuten vasaraa pitelevän työläisen suhde vasaraansa – eihän oikea työmies pitele vasaraansa noin eikä tuollaisessa asussa.

Kenties pyrkimyksenä onkin asettaa filosofia palvelemaan ammattikasvatuksen uutta menestyksen brändiä sekä korostaa maskuliinista pyrkimystä ottaa filosofia kerralla haltuun ammattikasvatuksessa. Kirjoittajat osoittavat näin ainakin kunnianhimon, mutta mittavaan haasteeseensa teos ei kykene vastaamaan.

Päivi Niiranen-Linkama

Ammattikasvatusfilosofian valitsi lukuvihjeeseen Tampereen ammattikorkeakoulun yliopettaja Pekka Kalli aikuiskasvatuksen verkkolehdestä 12.5. Ks. www.sivistys.net > Viikon lukuvihje.